



اَلمان مِے بهره‌وری ایران

NATIONAL PRODUCTIVITY ORGANIZATION OF I.R.IRAN

دستورالعمل ارزیابی بهره‌وری

شرکت‌های دولتی

موضوع ماده ۱۰ آیین نامه اجرایی بند «و» تبصره (۱۸)

قانون بودجه ۱۴۰۱ کل کشور

ویرایش دوم

مرداد ۱۴۰۱

PX-PD-PI109-101-01

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کد: PX-PD-PI109-101-01	شيوه ارزیابی بهره‌وری شرکت‌های دولتی	 سازمان ملی بهره‌وری ایران NATIONAL PRODUCTIVITY ORGANIZATION OF I.R.IRAN
تاریخ تنظیم: ۱۴۰۱/۰۵/۰۱		

شناسنامه سند

نوع سند	عنوان سند	شناسه سند
دستورالعمل	ارزیابی بهره‌وری شرکت‌های دولتی موضوع ماده ۱۰ آیین‌نامه اجرایی بند «و» تبصره (۱۸) قانون بودجه ۱۴۰۱ کل کشور	PX-PD-PI109-101-01
تاریخ تنظیم	تاریخ تصویب	تعداد صفحات
۱۴۰۰/۰۹/۱۵	۱۴۰۱/۰۵/۰۳	۱۷
فرآیند مرتبط	مالک فرآیند	ناظر فرآیند
ارزیابی بهره‌وری دستگاه‌های اجرایی (شرکت‌های دولتی)	معاونت راهبردی بهره‌وری	رئیس سازمان
هدف	تبیین موضوع ماده‌ی ۱۰ آیین‌نامه‌ی اجرایی بند و تبصره ۱۸ قانون بودجه ۱۴۰۱ کل کشور	
دامنه کاربرد	سطح ملی	
شیوه نگهداشت سند	☒ مرکز اسناد سازمان	☐ سامانه شفافیت ☐ سامانه کاتالوگ
چکیده	این دستورالعمل تلاش دارد سنجش و ارزیابی کارایی و بهره‌وری شرکت‌های دولتی را در قالب یک نظام یکپارچه و استاندارد، پیگیری کرده و در نهایت علاوه بر پاسخ به نیاز دولت برای شفاف‌سازی و پاسخگویی در قبال عملکرد شرکت‌های دولتی، در مستندات سازمان ملی بهره‌وری ایران، نگهداری شود.	

تاییدات سند

نام و نام خانوادگی	سمت	تاریخ و امضا
تنظیم‌کننده	حمیدرضا صادقی	مدیر مطالعات و تحلیل بهره‌وری
تأییدکننده	بهروز محمودی	معاون راهبردی بهره‌وری
تصویب‌کننده	میرسامان پیشوائی	رئیس سازمان

توزیع نسخ

☒ مدیریت روابط عمومی، بین‌الملل و حوزه ریاست	☐ اداره حراست
☐ مدیریت فناوری اطلاعات و امنیت فضای مجازی	☐ معاونت ساماندهی شبکه ملی بهره‌وری
☒ معاونت راهبردی بهره‌وری	☒ معاونت توسعه مدیریت و منابع

کد: PX-PD-PI109-101-01	شیوه ارزیابی بهره‌وری شرکت‌های دولتی	 سازمان ملی بهره‌وری ایران NATIONAL PRODUCTIVITY ORGANIZATION OF I.R.IRAN
تاریخ تنظیم: ۱۴۰۱/۰۵/۰۱		

تنظیم‌کنندگان

نام و نام خانوادگی	سمت
بهروز محمودی	معاون راهبری بهره‌وری
حمیدرضا صادقی	مدیر مطالعات و تحلیل بهره‌وری

سوابق ایجاد سند

ردیف	تاریخ	شماره ویرایش	شرح	تغییردهنده
۱	۱۴۰۰/۰۹/۰۵	۰۱	تبیین موضوع ماده‌ی ۸ آیین‌نامه‌ی اجرایی بند ج تبصره ۲۰ قانون بودجه ۱۴۰۰ کل کشور	مدیریت مطالعات و تحلیل بهره‌وری
۲	۱۴۰۱/۰۵/۰۱	۰۲	بروزرسانی سند مطابق با دستورالعمل مصوب تنظیم اسناد سازمان	مدیریت مطالعات و تحلیل بهره‌وری

PX-PD-PI109-101-01 تاریخ تنظیم: ۱۴۰۱/۰۵/۰۱	کد: شیوه ارزیابی بهره‌وری شرکت‌های دولتی	 سازمان ملی بهره‌وری ایران NATIONAL PRODUCTIVITY ORGANIZATION OF I.R.IRAN
---	--	--

فهرست مطالب

۲	مقدمه
۲	۱- رهیافت کلی ارزیابی بهره‌وری شرکت‌های دولتی
۴	۲- محورهای ارزیابی شرکت‌های دولتی
۴	۱-۲- محور حاکمیتی-تجاری
۵	۲-۲- محور نتایج-توانمندسازها
۵	۳-۲- ناحیه اول: ارزیابی نتایج مأموریت‌ها و اهداف حاکمیتی (اثربخشی)
۶	۴-۲- ناحیه دوم: ارزیابی نتایج تجاری (کارایی)
۹	۵-۲- ناحیه سوم (توانمندسازهای کمی)
۱۰	۱-۵-۲- کیفیت بودجه‌ریزی
۱۰	۲-۵-۲- سلامت و پایداری مالی
۱۱	۶-۲- ناحیه چهارم (توانمندسازهای کیفی)
۱۲	۱-۶-۲- وضعیت حکمرانی شرکتی
۱۳	۲-۶-۲- استقرار چرخه بهره‌وری
۱۳	۳- چارچوب امتیازدهی وضعیت بهره‌وری
۱۴	۱-۳- شیوه ارزیابی نواحی ۱، ۲ و ۳
۱۴	۲-۳- شیوه ارزیابی ناحیه ۴
۱۵	۴- فرآیند ارزیابی
۱۶	۱-۴- نقش‌ها و مسئولیت‌ها

فهرست اشکال و جداول

۳	شکل ۱- مدل مفهومی تولید شرکت دولتی
۵	شکل ۲- نواحی ارزیابی شرکت‌های دولتی
۶	جدول ۱- ناحیه ۱ ارزیابی بهره‌وری شرکت‌های دولتی
۷	جدول ۲- ناحیه ۲ ارزیابی بهره‌وری شرکت‌های دولتی
۱۱	جدول ۳- ارزیابی ناحیه ۳
۱۲	جدول ۴- ارزیابی ناحیه ۴
۱۴	جدول ۵- شیوهی امتیازدهی به نماگرهای کمی
۱۴	جدول ۶- امتیازدهی به نماگرهای کیفی
۱۶	جدول ۷- اقدامات، مسئولیت‌ها و زمانبندی انجام فعالیت‌ها

PX-PD-PI109-101-01 کد:	شیوه ارزیابی بهره‌وری شرکت‌های دولتی	 سازمان ملی بهره‌وری ایران NATIONAL PRODUCTIVITY ORGANIZATION OF I.R.IRAN
تاریخ تنظیم: ۱۴۰۱/۰۵/۰۱		

مقدمه

در بسیاری از کشورها، شرکت‌های دولتی یکی از پیشران‌های توسعه‌ی اقتصاد ملی به حساب می‌آیند. این نهادهای اقتصادی با توجه به ماهیت و ساختار حقوقی خود به عنوان بازوی دولت، برای پیگیری برخی اهداف عمومی و توسعه‌ای که در محیط تجاری و رقابتی به صورت کاراتری (نسبت به سازمان‌های عمومی غیرشرکتی) قابل ارائه هستند، فعالیت می‌کنند. شرکت‌های دولتی به صورت مستقیم (از طریق تولید و عرضه‌ی کالا و خدمات) و غیرمستقیم (از طریق فراهم کردن زیرساخت‌های سخت و نرم برای فعالیت اقتصادی بخش خصوصی)، سهم مهمی در اقتصاد ملی ایفا می‌کنند. با این حال، پایین بودن کارایی و بهره‌وری این شرکت‌ها در مقایسه با بخش خصوصی یکی از دغدغه‌های همیشگی در کشور بوده است. بر این اساس، موضوع ارزیابی و ارتقای عملکرد و بهره‌وری شرکت‌های دولتی در سال‌های متمادی تأکید شده و در بند «و» تبصره ۱۸ قانون بودجه سال ۱۴۰۱ کشور نیز مورد توجه قرار گرفته است. به منظور ارتقای کارایی و بهره‌وری شرکت‌های دولتی، اولویت‌دارترین و اساسی‌ترین اقدام، جاری‌سازی اصول حاکمیت شرکتی است که از میان مؤلفه‌های آن، ارتقای شفافیت و پاسخگویی نسبت به عملکرد شرکت، جزو مهم‌ترین پیشران‌های ارتقای بهره‌وری شرکت‌های دولتی محسوب می‌شود. این شیوه‌نامه تلاش دارد سنجش و ارزیابی کارایی و بهره‌وری شرکت‌های دولتی را در قالب یک نظام یکپارچه و استاندارد، پیگیری کرده و در نهایت به نیاز دولت برای شفاف‌سازی و پاسخگویی در قبال عملکرد شرکت‌های دولتی، پاسخ دهد.

۱- رهیافت کلی ارزیابی بهره‌وری شرکت‌های دولتی

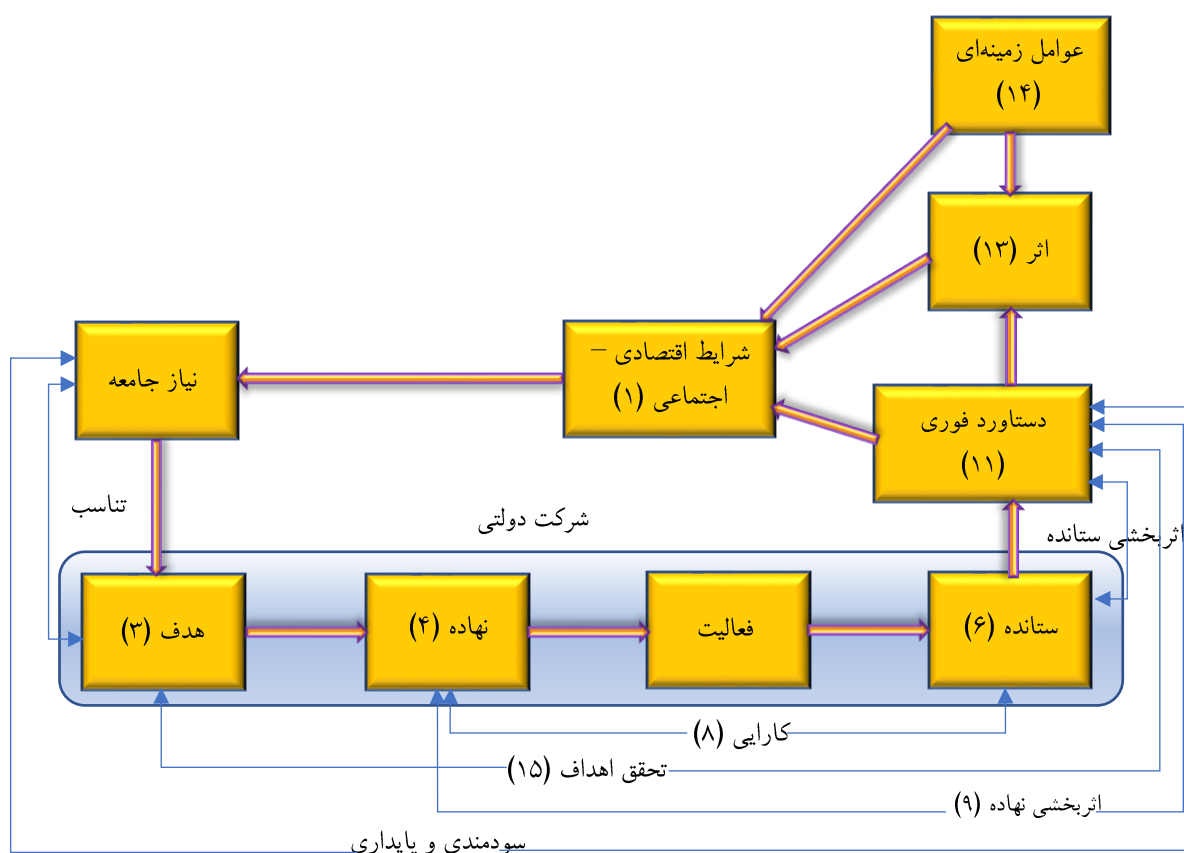
به‌طورکلی، شرکت‌های دولتی مانند هر سازمان دولتی یا خصوصی، مبتنی بر اهداف و مأموریت‌های کلان مشخصی ایجاد می‌شوند که در قالب اساسنامه یا قانون تأسیس یا موارد مشابه به صراحت معین شده است و بر این اساس، حوزه‌ی فعالیت شرکت نیز به شکلی روشن مشخص شده است. انجام مأموریت‌های محوله به شرکت دولتی (مانند برق‌رسانی به کسب و کارها و خانوارها، یا توسعه‌ی خوشه‌های صنعتی) و دستیابی به اهداف کلان معین‌شده، از طریق انجام فعالیت‌ها و تولید و عرضه‌ی تعدادی از ستانده‌ها (خدمات و کالا)، صورت می‌گیرد. نکته بااهمیت در مورد فعالیت شرکت‌های دولتی، لزوم توجه به ماهیت ترکیبی حاکمیتی-تجاری این نهادهای عمومی در فرآیند سنجش و ارزیابی عملکرد آن‌هاست. شرکت‌های دولتی از یک سو با توجه به مأموریت‌های قانونی محوله، دستگاه اجرایی به حساب می‌آیند و از سوی دیگر، موجودیت-هایی با ماهیت تجاری هستند که باید هزینه تولید کالا و خدمات خود را با کسب درآمد حاصل از فروش این محصولات تامین نمایند و در مواردی نیز باید به سودآوری، در کنار اهداف مأموریتی و تکلیفی خود توجه داشته باشند. شرکت دولتی (علاوه بر ساختار حقوقی شرکتی) به دلیل توجه به سودآوری در کنار سایر اهداف، با یک مؤسسه‌ی دولتی/عمومی غیرشرکتی، متفاوت است. همچنین، شرکت‌های دولتی برخلاف شرکت‌های خصوصی که اهداف تجاری و نتایج مالی (یعنی حداکثرسازی سود) مهمترین وجه عملکرد شرکت است، می‌بایست به تحقق اهداف غیرتجاری برآمده از الزامات سیاستی و وظایف عمومی مصرح در قوانین و مصوبات رسمی نیز اهتمام داشته باشند. وجود الزامات و تعهدات

کد: PX-PD-PI109-101-01	شیوه ارزیابی بهره‌وری شرکت‌های دولتی	 سازمان ملی بهره‌وری ایران NATIONAL PRODUCTIVITY ORGANIZATION OF I.R.IRAN
تاریخ تنظیم: ۱۴۰۱/۰۵/۰۱		

غیرتجاری، مهم‌ترین وجه افتراق شرکت‌های دولتی با شرکت‌های خصوصی است؛ زیرا انجام این موارد در صورتی که هدف شرکت دولتی حداکثر کردن سود خود، از طریق انجام فعالیت‌های تجاری باشد، توسط شرکت انتخاب نمی‌شود. به طور طبیعی هدف انجام این فعالیت‌های مرتبط با سیاست‌های بخش عمومی، بیش از آنکه سودآوری باشد، خلق ارزش برای عموم جامعه یا گروه‌های خاصی از شهروندان است.

به همین دلیل لازم است در مدل مفهومی تولید شرکت دولتی، علاوه بر سه عنصر نهاده، فرآیند و ستانده که در شرکت‌های خصوصی مورد استفاده است، عناصر زیر اضافه شود:

- نیازهای اقتصادی-اجتماعی در جامعه که در نتیجهی شرایط اجتماعی و اقتصادی کشور به‌وجود می‌آیند، مانند نیاز به ایجاد اشتغال در مناطق کمتر توسعه‌یافته، توسعه‌ی فن‌آوری در یک بخش اقتصادی مشخص، ایجاد دسترسی به آب و برق و امکانات بهداشتی برای آحاد جامعه و ...
 - تبدیل نیاز اقتصادی-اجتماعی جامعه و ارزش مورد انتظار عموم مردم، به هدف دولت و شرکت دولتی برای رفع این نیاز (خلق ارزش) بر اساس اولویت‌ها
 - دستاوردهای و اثرات حاصل‌شده از کالاها و خدمات عرضه‌شده توسط دولت و شرکت دولتی
- در نتیجه مدل مفهومی عملکرد شرکت دولتی به صورتی که در شکل ۱ ترسیم شده است، قابل تبیین است.



شکل ۱- مدل مفهومی تولید شرکت دولتی

کد: PX-PD-PI109-101-01	شیوه ارزیابی بهره‌وری شرکت‌های دولتی	 سازمان ملی بهره‌وری ایران NATIONAL PRODUCTIVITY ORGANIZATION OF I.R. IRAN
تاریخ تنظیم: ۱۴۰۱/۰۵/۰۱		

بر این اساس می‌توان نسبت‌های مختلفی را به عنوان نماگر، میان عناصر مختلف این مدل تعریف نمود که هر کدام گویای بخشی از عملکرد شرکت‌های دولتی (به صورت انفرادی و جمعی) هستند. از میان مؤلفه‌ها و نماگرهای فوق‌الذکر آنچه در سطح یک شرکت دولتی موضوعیت دارد، در فاصله‌ی بین اهداف و دستاوردهای میانی تعریف می‌شود و مؤلفه‌های خارج از این فاصله به طور اصولی در اختیار مدیران شرکت دولتی نیست. بنابراین مهم‌ترین نماگرهای مورد نظر برای ارزیابی عملکرد شرکت عبارتند از:

- کارایی^۱: نسبت ستانده به نهاده‌های شرکت
 - اثربخشی نهاده‌ها^۲: نسبت دستاوردهای فوری یا میانی^۳ شرکت به نهاده‌های آن
 - اثربخشی ستانده^۴: نسبت دستاوردهای فوری یا میانی شرکت به ستانده‌های آن
 - تحقق اهداف: نسبت دستاورد یا ستانده به اهداف
- یادآوری ۱: به منظور آشنایی بیشتر با مدل عملکرد شرکت‌های دولتی، به «راهنمای تعیین نماگرهای عملکرد شرکت‌های دولتی» که پیوست این شیوه‌نامه است مراجعه شود.

۲- محورهای ارزیابی شرکت‌های دولتی

شرکت‌های دولتی در دو محور حاکمیتی-تجاری و نتایج-توانمندسازها مورد ارزیابی قرار می‌گیرند که شرح آن‌ها در ادامه آمده‌است.

یادآوری ۲: محاسبات مربوط به ارزیابی بهره‌وری شرکت‌های دولتی پس از اخذ اطلاعات مورد نیاز از این شرکت‌ها توسط سازمان ملی بهره‌وری ایران صورت گرفته و نیازی به انجام هیچ‌گونه محاسباتی توسط شرکت‌های مذکور نیست.

۲-۱- محور حاکمیتی-تجاری

شرکت‌های دولتی به اعتبار ماهیت دوگانه‌ی خود از یک سو دارای ماهیت شرکتی هستند و بنابراین اساس فعالیت تولیدی یا خدماتی آن‌ها بر محور عملیات تجاری صورت می‌گیرد. در نتیجه، برخلاف سازمان‌های دولتی/عمومی، توجه به جنبه‌های مالی و تجاری فعالیت آن‌ها از اهمیت برخوردار است. از سوی دیگر، برخلاف شرکت‌های خصوصی، این قبیل شرکت‌ها، علاوه بر اهداف تجاری (که عمدتاً در حداکثرسازی سود متبلور می‌شود)، دارای اهداف و مأموریت‌های ناظر به منافع عمومی نیز هستند. بنابراین در کنار جنبه‌های مالی، جنبه‌های حاکمیتی که ممکن است به درستی در نتایج مالی منعکس نشوند، باید در فرآیند ارزیابی مورد توجه قرار گیرند. در نتیجه هدف این شیوه‌نامه، ارزیابی همزمان عملکرد تجاری (مالی) و عملکرد حاکمیتی (منبعث از مأموریت‌های حاکمیتی) شرکت‌های دولتی است.

¹ Efficiency

² Cost-Effectiveness

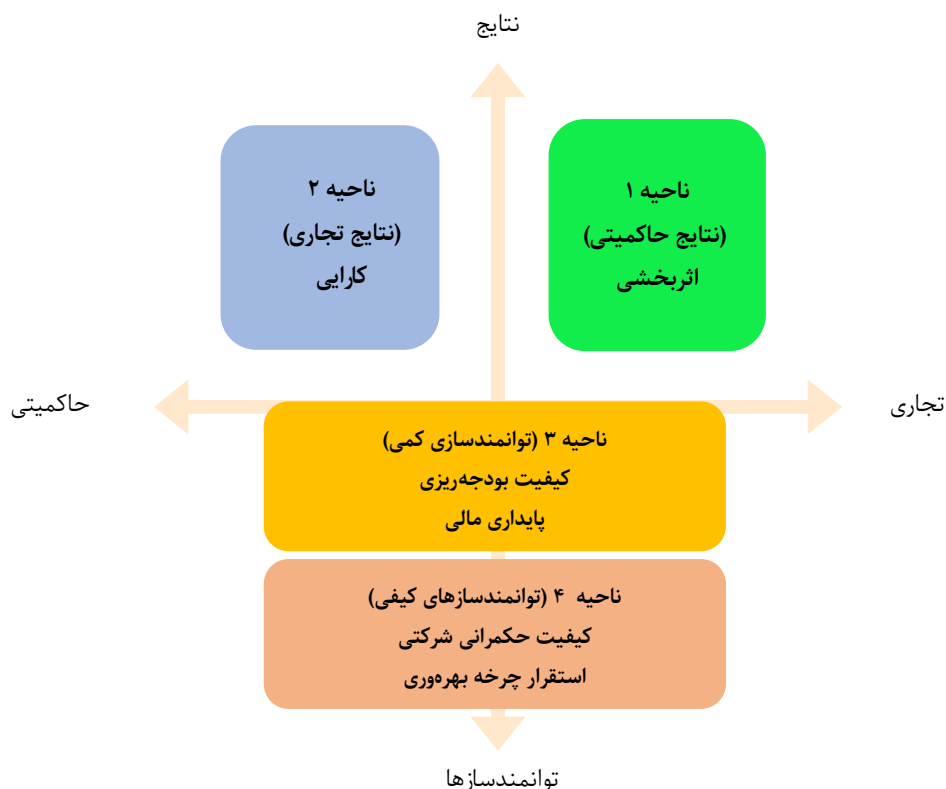
³ Intermediate Outcome

⁴ Effectiveness

کد: PX-PD-PI109-101-01	شیوه ارزیابی بهره‌وری شرکت‌های دولتی	 سازمان ملی بهره‌وری ایران NATIONAL PRODUCTIVITY ORGANIZATION OF I.R.IRAN
تاریخ تنظیم: ۱۴۰۱/۰۵/۰۱		

۲-۲- محور نتایج-توانمندسازها

در ارزیابی بهره‌وری شرکت‌های دولتی توجه همزمان به ارزیابی نتایج در کنار توانمندسازها و شایستگی‌های سازمانی از اهمیت زیادی برخوردار است. ارزیابی نتایج اصولاً بر سنجش خروجی‌ها و دستاوردهای حاصل از عملکرد شرکت (شامل نتایج مالی و غیرمالی) متمرکز است. ارزیابی توانمندسازها، فرآیند یا ساختارمحور بوده و در اغلب موارد بر ارزیابی وضعیت عوامل تقویت‌کننده درون‌سازمانی مؤثر بر بهبود بهره‌وری شرکت متمرکز است. توانمندسازهای سازمانی مورد ارزیابی در این شیوه‌نامه، شامل اقدامات، برنامه‌ها و سیستم‌های سازمانی مؤثر بر ارتقای بهره‌وری بنگاه است. بنابراین، مانند محور حاکمیتی-تجاری، ارزیابی شرکت‌های دولتی، در دو سوی محور نتایج توانمندسازها نیز انجام می‌گیرد. در نتیجه ارزیابی شرکت‌های دولتی، مطابق با شکل ۲، در ۴ ناحیه که با دو محور یاد شده‌ی تجاری-غیرتجاری و نتایج توانمندسازها از هم تفکیک می‌شوند، صورت خواهد گرفت.



شکل ۲- نواحی ارزیابی شرکت‌های دولتی

۲-۳- ناحیه اول: ارزیابی نتایج مأموریت‌ها و اهداف حاکمیتی (اثربخشی)

این ناحیه بر اساس نماگرهای اثربخشی ستانده، اثربخشی نهاده و میزان تحقق اهداف شرکت و با استفاده از منتخبی از نماگرهای عملکردی ناظر به دستاوردهای شرکت از میان «شاخص‌های اختصاصی ارزیابی عملکرد، مصوب سازمان اداری و استخدامی کشور» سنجیده می‌شود.

کد: PX-PD-PI109-101-01	شیوه ارزیابی بهره‌وری شرکت‌های دولتی	 سازمان ملی بهره‌وری ایران NATIONAL PRODUCTIVITY ORGANIZATION OF I.R.IRAN
تاریخ تنظیم: ۱۴۰۱/۰۵/۰۱		

یادآوری ۳: چنانچه شاخص‌های اختصاصی ارزیابی عملکرد تأیید شده توسط سازمان اداری و استخدامی کشور از کفایت لازم برخوردار نباشد، سازمان می‌تواند بر اساس تعامل و توافق با وزارت‌خانه‌های ذیربط و شرکت‌های مادر تخصصی نماگرهای دستاورد جایگزین را تعیین نماید.

نماگرهای اثربخشی شرکت‌های دولتی مشتمل بر موارد زیر است:

- اثربخشی ستانده (نسبت دستاوردهای کل به ستانده‌های کل شرکت)
- اثربخشی نهاده (نسبت دستاوردهای کل شرکت به نهاده‌های کل شرکت)
- تحقق اهداف (نسبت هدف به دستاورد یا هدف به ستانده‌ی شرکت)

یادآوری ۴: به منظور آشنایی بیشتر با نحوه تعیین نماگرهای دستاورد به «راهنمای تعیین نماگرهای عملکرد شرکت‌های دولتی» که پیوست این شیوه‌نامه است مراجعه شود.

جدول ۱- ناحیه ۱ ارزیابی بهره‌وری شرکت‌های دولتی

ناحیه	دسته نماگر	نماگر	اقدام اطلاعاتی مورد نیاز	مرجع استخراج
نتایج حاکمیتی	اثربخشی	اثربخشی ستانده	-نماگرهای اختصاصی ارزیابی عملکرد (شامل	- شاخص‌های
		اثربخشی نهاده	شاخص‌های اختصاصی منتخب و نماگرهای پیشنهادی)	اختصاصی ارزیابی
		تحقق اهداف	-ستانده (کالا و خدمات) شرکت	عملکرد سازمان اداری و
			-هزینه تولید کالا و خدمات ترجیحا به تفکیک	استخدامی کشور
			نماگرهای عملکرد	منتخب*
		- وزن نماگرهای ارزیابی عملکرد	- نماگرهای پیشنهادی	
		-اهداف مورد انتظار سالانه	منتخب*	
* نماگرهای عملکردی بر اساس تعامل و توافق بین سازمان ملی بهره‌وری ایران، وزارتخانه‌های ذیربط و شرکت‌های مادر تخصصی از میان شاخص‌های اختصاصی ارزیابی عملکرد، مصوب سازمان اداری و استخدامی کشور و شاخص‌های پیشنهادی شرکت‌های دولتی انتخاب می‌شوند.				

۲-۴- ناحیه دوم: ارزیابی نتایج تجاری (کارایی)

نتایج تجاری شرکت‌ها غالباً در عملکرد و نتایج مالی شرکت منعکس می‌شوند. بنابراین در این شیوه‌نامه ناحیه‌ی اول ارزیابی در قالب نماگرهای کارایی^۱ عمدتاً با استفاده از صورت‌های مالی حسابرسی شده شرکت انجام می‌شود. نماگرهای مورد استفاده در سنجش کارایی شامل نماگرهای عمومی (که به صورت مشابه در همه شرکت‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرند) و نماگرهای اختصاصی (که با توجه به حوزه اصلی فعالیت و مأموریت‌های کلان شرکت تعیین می‌شوند)، به شرح زیر می‌باشد:

- نماگرهای کارایی تک‌عاملی نیروی کار، انرژی، سرمایه و سایر نهاده‌های تولید

^۱ در ادبیات اقتصادی نماگرهای ستانده به نهاده به عنوان نماگرهای بهره‌وری شناخته می‌شوند و کارایی بر اساس فاصله از وضعیت بهینه (مرز کارایی) سنجیده می‌شود اما با توجه به مدل مفهومی معرفی‌شده در این شیوه‌نامه، در این‌جا مفهومی متفاوت از کارایی مورد نظر است.

PX-PD-PI109-101-01 کد:	شیوه ارزیابی بهره‌وری شرکت‌های دولتی	 سازمان ملی بهره‌وری ایران NATIONAL PRODUCTIVITY ORGANIZATION OF I.R.IRAN
۱۴۰۱/۰۵/۰۱ تاریخ تنظیم:		

- نماگرهای کارایی چندعاملی نیروی کار - مصرف واسطه و کل عوامل تولید (نیروی کار - سرمایه)
- نماگرهای مالی مکمل مانند حاشیه سود، سهم جبران خدمات از ارزش افزوده، گردش موجودی انبار، ضریب استفاده از ظرفیت و ...

یادآوری ۵: ارزیابی ناحیه‌ی ۲ (نتایج تجاری)، مبتنی بر دستورالعمل منتشرشده توسط سازمان ملی بهره‌وری ایران با عنوان «شیوه‌نامه‌ی سنجش بهره‌وری شرکت‌های تجاری با استفاده از صورت‌های مالی» انجام می‌شود.

یادآوری ۶: در صورتی که نظر حسابرس نسبت به صورت‌های مالی «عدم اظهارنظر» یا «مردود» باشد، آن شرکت امتیاز این ناحیه‌ی ارزیابی را از دست خواهد داد.

در جدول ۲، ناحیه ۲ ارزیابی بهره‌وری شرکت‌های دولتی، نماگرهای پیشنهادی و مرجع استخراج اطلاعات مورد نیاز معرفی شده‌است.

جدول ۲- ناحیه ۲ ارزیابی بهره‌وری شرکت‌های دولتی

ناحیه	نماگر	اقدام اطلاعاتی مورد نیاز	مرجع استخراج
II نتایج تجاری (کارایی)	بهره‌وری تک‌عاملی نیروی کار و انرژی	▪ اقلام صورت سود و زیان و یادداشت‌های همراه به علاوه مقادیر حجمی آن‌ها از سال ۱۳۹۵ تا سال ۱۴۰۰	صورت‌های مالی
	بهره‌وری چند عاملی (نیروی کار - مصرف واسطه و نیروی کار - سرمایه)	▪ اطلاعات مربوط به کارکنان به تفکیک نوع قرارداد	حسابرسی شده (بر اساس «شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های تجاری با استفاده از صورت مالی»، سازمان ملی بهره‌وری ایران، ۱۳۹۹)**
سنجه‌های بهره‌وری	سهم جبران خدمات از ارزش افزوده	▪ اقلام منتخب ترازنامه‌ای (دارایی‌های ثابت مشهود و دارایی‌های نامشهود) از سال تجدید ارزیابی دارایی‌ها تا سال ۱۴۰۰	صورت مالی، ملی بهره‌وری ایران، ۱۳۹۹)**
	نرخ بازگشت سرمایه گردش موجودی انبار حاشیه سود	▪ حجم عملیات و هزینه کرد پروژه‌های ساختمانی و سایر پروژه‌های تملک دارایی‌ها	صورت مالی، ملی بهره‌وری ایران، ۱۳۹۹)**
* نماگرهای معرفی شده به عنوان نمونه ذکر شده‌اند و با توجه به ساختار و عملیات شرکت و سایر ملاحظات، در تعامل با شرکت‌های مشمول، تعیین خواهند شد. ** محاسبات سنجش شاخص‌های بهره‌وری پس از اخذ اطلاعات شرکت‌های دولتی توسط سازمان ملی بهره‌وری ایران صورت می‌گیرد و نیازی به انجام هیچ گونه محاسباتی توسط شرکت‌های مذکور نیست.			

کد: PX-PD-PI109-101-01	شیوه ارزیابی بهره‌وری شرکت‌های دولتی	 اِزْمَانِ مِیله بهره‌وری ایران NATIONAL PRODUCTIVITY ORGANIZATION OF I.R. IRAN
تاریخ تنظیم: ۱۴۰۱/۰۵/۰۱		

جعبه ۱- خلاصه‌ای روش محاسبه شاخص‌های بهره‌وری با استفاده از صورت‌های مالی^۱

به منظور انجام محاسبات سنجش بهره‌وری مفاهیم ستانده ناخالص، مصارف واسطه و ارزش افزوده به کار گرفته شده است. در سطح بنگاه، می‌توان بهره‌وری را به صورت میزان کارایی و اثربخشی بنگاه، در بکارگیری نهاده‌ها برای تولید ستانده‌ها تعریف نمود. در اختیار داشتن تصویری کمی از تحولات بهره‌وری در سطح بنگاه (به صورت داده‌های استاندارد و با کیفیت بالا) می‌تواند امکان بررسی بهتر و دقیق‌تر عملکرد بنگاه را فراهم سازد. ستانده، کالا و خدمات ارائه شده توسط بنگاه است. ستانده یک بنگاه را می‌توان به صورت کمیت (تعداد، وزن، یا حجم) محصولات تولید شده بیان نمود. مانند وزن فولاد، تعداد خودرو، حجم محصولات پتروشیمی، تعداد خدمات ارائه شده به مشتریان و نظایر آن. محاسبه بهره‌وری با استفاده از ستانده فیزیکی، منعکس کننده اثر بخشی عملیات و کارایی یک فرآیند است و تحت تاثیر نوسانات قیمت قرار نمی‌گیرد اما در این روش امکان مقایسه ستانده دو بنگاه با محصول متفاوت وجود ندارد، علاوه بر آن نمی‌توان ستانده‌های غیرهمگن یک بنگاه را با هم جمع کرد، به عبارت دیگر چنانچه یک بنگاه، انواع محصولات شیمیایی با ارزش افزوده متفاوت تولید کند، تجميع مقدار محصولات ناهمگن آن به عنوان ستانده کل بنگاه قابل دفاع نیست. بنابراین معمولاً به منظور محاسبه ستانده بنگاه از روش محاسبه ارزش ستانده استفاده می‌شود.

- **ستانده ناخالص:** از درآمد عملیاتی (فروش) به عنوان ستانده ناخالص یاد می‌شود که ناشی از فروش کالاها و ارائه خدمات اصلی یا فرعی است.

- **مصارف واسطه:** مصارف واسطه به ارزش کلیه کالاها و خدماتی که در فرآیند تولید، به عنوان داده مورد استفاده قرار گرفته و به مصرف رسیده یا تغییر شکل می‌دهند، اطلاق می‌شود. مصرف واسطه به سه دسته اصلی مواد، مصرف انرژی و خدمات، تقسیم می‌شود. مصرف واسطه نیز می‌تواند به صورت کمی، مثلاً کیلوگرم یا کیلووات ساعت و یا ارزش ریالی هزینه انرژی و مواد خریداری شده اندازه‌گیری شود.
- **ارزش افزوده:** یکی از رایج‌ترین شاخص‌های ستانده یک بنگاه است. این مفهوم نشان دهنده ارزش ایجاد شده جدید توسط بنگاه، در فرآیند تولید کالا یا ارائه خدمت است. ارزش افزوده تفاضل بین ارزش ستانده و هزینه‌های واسطه‌ای، به منظور تولید محصول مورد نیاز است.

ارزش افزوده عمدتاً با ترکیب کار کارکنان شاغل در بنگاه، موجودی سرمایه فیزیکی، خالص بهره‌های پرداختی، خالص پرداخت‌های انتقالی و سود قبل از کسر مالیات بدست می‌آید. در نتیجه ارزش افزوده ایجاد شده توسط بنگاه، در فرآیند توزیع ارزش افزوده، بین عوامل مختلفی که در ایجاد آن نقش داشته‌اند (نیروی کار، مالکان بنگاه، تامین کنندگان مالی، دارایی‌های سرمایه‌ای، دولت و...) تسهیم می‌شود. بنابراین می‌توان ارزش افزوده را از جمع پرداختی به عوامل تولید نیز به دست آورد. از آنجا که ایجاد و توزیع ارزش افزوده دو سمت یک اتحاد هستند؛ بنابراین هر دو روش جمع و تفريق باید عدد یکسانی را نشان دهند، به همین دلیل و برای اطمینان از دقت محاسبات ارزش افزوده، از هر دو روش به صورت همزمان استفاده می‌شود.

^۱ برگرفته از «شیوه‌نامه سنجش بهره‌وری شرکت‌های تجاری با استفاده از صورت مالی»

کد: PX-PD-PI109-101-01	شیوه ارزیابی بهره‌وری شرکت‌های دولتی	 سازمان ملی بهره‌وری ایران NATIONAL PRODUCTIVITY ORGANIZATION OF I.R.IRAN
تاریخ تنظیم: ۱۴۰۱/۰۵/۰۱		

- **نیروی کار:** به کلیه کارکنان یک بنگاه که بصورت رسمی، پیمانی، قراردادی یا روزمزد و ... ، که دارای رابطه استخدامی فردی با شرکت می‌باشند، نیروی کار، اطلاق می‌شود. برای محاسبه بهره‌وری نیروی کار لازم است نفرساعت کار انجام شده برای تولید ستانده‌ها محاسبه شود این سنجه میزان واقعی نهاده کار صرف شده برای تولید ستانده را نشان می‌دهد اما از آنجا که داده‌های نفر ساعت کار انجام شده به راحتی در دسترس نیست، از تعداد نیروی کار به عنوان نسخه جایگزین استفاده می‌شود. (در این حالت لازم است زمان کار کارگران پاره‌وقت، به معادل تعداد نیروی کار تبدیل شود). از آنجا که کیفیت و سطح ارزشمندی کارکنان از منظر سرمایه انسانی یکسان نیست، تفکیک کارکنان بر اساس معیارهایی چون سطح سواد، تجربه، رتبه و مانند آن (به منظور تعدیل کیفی نهاده کار با استفاده از وزن جبران خدمات در هریک از دسته‌های تفکیک شده)، در صورتی که قابل احصا باشد، می‌تواند وضعیت بهره‌وری شرکت را به شکل دقیق‌تری منعکس نماید.
- **سرمایه:** دارایی به هرگونه منبع دارای ارزش اقتصادی تحت مالکیت یا کنترل شرکت اطلاق می‌شود که انتظار می‌رود در آینده برای شرکت ایجاد منفعت اقتصادی (به صورت ایجاد جریان نقدی، کاهش هزینه، افزایش فروش و ...) نماید. دارایی می‌تواند از خارج بنگاه خریداری یا اکتساب شده یا در داخل بنگاه توسعه یافته یا ایجاد شود. به طور معمول دارایی‌های یک شرکت از دو دسته دارایی‌های جاری و دارایی‌های غیرجاری شامل دارایی‌های ثابت مشهود، دارایی‌های مالی و دارایی‌های نامشهود، تشکیل می‌شود.
- از میان موارد فوق **دارایی‌های ثابت مشهود و دارایی نامشهود** که در تولید به طور مکرر مورد استفاده قرار گرفته و ایجاد ظرفیت تولید می‌کند و طول عمر آنها معمولاً بیش از یکسال است، به عنوان نهاده تولید، در سنجش و ارزیابی بهره‌وری و کارایی بنگاه اقتصادی مورد توجه قرار دارند.

یادآوری ۷: برای آن دسته از شرکت‌هایی که اقلام صورت‌های مالی و یادداشت‌های همراه آن، کفایت لازم به منظور سنجش شاخص‌های بهره‌وری را ندارد، ضروری است اطلاعات تکمیلی در قالبی که مد نظر سازمان ملی بهره‌وری ایران است، ارسال شود.

۲-۵- ناحیه سوم: توانمندسازهای کمی

ناحیه‌ی سوم، ناظر به ارزیابی فرآیندها و ساختارهای سازمانی موجود در شرکت‌های دولتی است که مشابه نتایج می‌توان وضعیت آن‌ها را با استفاده از سنجه‌های کمی ارزیابی کرد. فرآیندها و ساختارهای سازمانی مؤثر بر بهره‌وری در سازمان‌ها بسیار متنوع هستند اما در این شیوه‌نامه به دلیل برخی ملاحظات اجرایی، ارزیابی توانمندسازهای کمی صرفاً به ارزیابی کیفیت عملیات مالی شرکت‌ها (مدیریت ریسک، بودجه‌ریزی، تأمین مالی و ...) به عنوان یکی از مهمترین مؤلفه‌های تقویت‌کننده بهره‌وری شرکت‌های دولتی در بلندمدت، محدود شده‌است.

کد: PX-PD-PI109-101-01	شیوه ارزیابی بهره‌وری شرکت‌های دولتی	 سازمان ملی بهره‌وری ایران NATIONAL PRODUCTIVITY ORGANIZATION OF I.R.IRAN
تاریخ تنظیم: ۱۴۰۱/۰۵/۰۱		

این ناحیه ارزیابی عمدتاً بر اساس اطلاعات مالی و بودجه‌ای شرکت، مندرج در صورت مالی صورت می‌گیرد اما دامنه اطلاعات مورد نیاز آن ممکن است فراتر از اطلاعات منعکس شده در صورت‌های مالی باشد. در سال ۱۴۰۱ ارزیابی ناحیه سوم، در قالب دو دسته‌ی نماگر کیفیت بودجه‌ریزی و پایداری مالی شرکت، ارزیابی خواهد شد.

۲-۵-۱- کیفیت بودجه‌ریزی

به منظور ارزیابی کیفیت بودجه‌ریزی (از مرحله‌ی تدوین و اجرا تا مرحله‌ی حسابرسی) مؤلفه‌های مختلفی می‌بایست مورد توجه قرارگیرد. با این حال در سال ۱۴۰۱، کیفیت بودجه‌ریزی صرفاً بر اساس میزان انحراف عملکرد بودجه از مقادیر برنامه‌ریزی شده، سنجیده می‌شود که به شرح زیر است:

- درآمد عملیاتی
- بهای تمام‌شده‌ی درآمدهای عملیاتی
- هزینه‌های اداری، عمومی و فروش
- اهداف کمی (فیزیکی) بودجه

۲-۵-۲- سلامت و پایداری مالی

سلامت و پایداری مالی عبارت از شرایطی است که بنگاه در بلندمدت دارای منابع مالی کافی برای تأمین هزینه‌های عملیاتی، هزینه‌های سرمایه‌گذاری و سایر هزینه‌های خود باشد. پایداری مالی تحت تأثیر عواملی مانند ساختار درآمد، کیفیت ساختار هزینه‌ای، نیازهای سرمایه‌گذاری و ساختار سرمایه‌ای شرکت است.

در مورد نکات بالا تفاوت‌هایی بین شرکت‌های دولتی و خصوصی از جمله منابع مالی وجود دارد. شرکت‌های دولتی علاوه بر اتکا بر منابع مالی خود به منابع مالی دریافتی از دولت مانند یارانه‌ها و کمک‌های سرمایه‌ای و جاری نیز اتکا دارند. لذا علاوه بر نماگرهای پایداری مالی عمومی، نماگرهای پایداری مالی اختصاصی بخش دولتی/ عمومی نیز در مورد آنها تعریف می‌شود.

- **نماگرهای عمومی:** این نسبت‌های مالی در کلیه‌ی شرکت‌های دولتی و خصوصی کاربرد دارد.
 - نسبت‌های تسویه‌شوندگی^۱ که ناظر به سلامت و پایداری مالی بلندمدت شرکت هستند (مانند نسبت بدهی^۲ و نسبت پوشش بهره^۳)
 - نسبت‌های نقدینگی^۴ که ناظر به سلامت و پایداری مالی کوتاه‌مدت شرکت هستند (مانند نسبت آنی^۵، نسبت جاری^۶)

¹ Liquidity ratios

² Debt ratio

³ Interest Coverage Ratio

⁴ Solvency ratios

⁵ Quick ratio

⁶ Current ratio

کد: PX-PD-PI109-101-01	شیوه ارزیابی بهره‌وری شرکت‌های دولتی	 سازمان ملی بهره‌وری ایران NATIONAL PRODUCTIVITY ORGANIZATION OF I.R.IRAN
تاریخ تنظیم: ۱۴۰۱/۰۵/۰۱		

○ نسبت استهلاک به سرمایه‌گذاری (خرید دارایی ثابت جدید)

▪ **نماگرهای اختصاصی:** نماگرهای اختصاصی پایداری مالی صرفاً در مورد شرکت‌های دولتی که بخشی از تأمین مالی آن‌ها از بودجه‌ی عمومی صورت می‌گیرد، قابل تعریف است. این نماگرها به تفکیک ساختار هزینه، ساختار درآمد، ساختار سرمایه برای هر شرکت قابل تعریف است که در تعامل بین سازمان ملی بهره‌وری و شرکت‌های مادر تخصصی تعیین خواهند شد.

○ سهم منابع مالی دولتی از کل منابع شرکت

○ سهم هزینه‌های تملک دارایی سرمایه‌ای دولت (مرتبط با فعالیت شرکت) از کل سرمایه‌گذاری (خرید

دارایی ثابت جدید) شرکت

یادآوری ۸: در ارزیابی سال ۱۴۰۱، حوزه‌ی پایداری و سلامت مالی در تعیین میزان پاداش شرکت‌های دولتی منظور نخواهد شد.

جدول ۳ نماگرها، اقلام اطلاعاتی مورد نیاز ارزیابی ناحیه ۳ و مرجع استخراج آن‌ها را به صورت تفصیلی بیان می‌کند.

جدول ۳- ارزیابی ناحیه ۳

ناحیه	دسته	نماگر	اقلام اطلاعاتی مورد نیاز	مرجع استخراج
ناحیه III	توانمندسازهای کمی	درآمد عملیاتی		
		بهای تمام شده	اهداف و عملکرد بودجه‌ی شرکت	
		انحراف از بودجه	هزینه‌های اداری - عمومی و فروش	
		اهداف کمی (فیزیکی) بودجه		
توانمندسازهای کمی	عمومی	نسبت‌های تسویه‌شوندگی	- دارایی جاری و ثابت و نقد	صورت‌های مالی و سایر اطلاعات مالی مورد نیاز
		نسبت‌های نقدشوندگی		
		سهم منابع عمومی از کل سرمایه‌گذاری	- اجزای بدهی جاری و کل	
		سهم منابع مالی دولتی از کل منابع شرکت	- منابع مصارف بودجه شرکت‌های دولتی	
توانمندسازهای کمی	اختصاصی	نسبت‌های تسویه‌شوندگی		
		نسبت‌های نقدشوندگی		
		سهم منابع عمومی از کل سرمایه‌گذاری		
		سهم منابع مالی دولتی از کل منابع شرکت		

۲-۶- ناحیه چهارم: توانمندسازهای کیفی

این ناحیه ناظر بر ارزیابی کیفی اقدامات و برنامه‌هایی است که از منظر راهبری، پایش و ارزیابی شرکت‌های دولتی در راستای اهداف و مأموریت‌های محول‌شده به شرکت از سوی دولت، دارای اهمیت هستند. در نتیجه، کیفیت حکمرانی

کد: PX-PD-PI109-101-01	شیوه ارزیابی بهره‌وری شرکت‌های دولتی	 سازمان ملی بهره‌وری ایران NATIONAL PRODUCTIVITY ORGANIZATION OF I.R.IRAN
تاریخ تنظیم: ۱۴۰۱/۰۵/۰۱		

شرکت‌های دولتی، که مشتمل بر قواعد تنظیم‌کننده روابط بین مدیران شرکت، هیأت مدیره، سهامداران (دولت) و ذینفعان (عموم مردم و کسب‌وکارها) است، کلیه مؤلفه‌های این ناحیه را پوشش می‌دهد.

به علاوه، در بند «الف» ماده «۵» قانون برنامه‌ی ششم توسعه، کلیه دستگاه‌های اجرایی (از جمله شرکت‌های دولتی) مکلفند چرخه‌ی مدیریت بهره‌وری را در مجموعه خود پیاده کنند. این موضوع در بند و تبصره‌ی ۱۸ قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و آیین‌نامه‌ی اجرایی آن نیز مورد تأکید قرار گرفته‌است. بنابراین وضعیت کیفی پیاده‌سازی چرخه‌ی بهره‌وری در سطح شرکت نیز در ناحیه‌ی چهارم ارزیابی می‌شود.

۲-۶-۳- وضعیت حکمرانی شرکتی

استقرار نظام حاکمیت شرکتی در شرکت‌های دولتی دارای مؤلفه‌های بسیار گسترده‌ای است که با توجه به نبود الزام قانونی صریح به استقرار این نظام در سطح شرکت‌های دولتی، در حال حاضر ارزیابی تفصیلی آن در این شیوه‌نامه مورد نظر نیست. بنابراین در سال جاری، صرفاً به ارزیابی چند اقدام یا برنامه‌ی مشخص در چارچوب نظام حاکمیت شرکتی که شرکت‌های دولتی مطابق با قانون ملزم به اجرای آن‌ها شده‌اند، بسنده می‌شود که در جدول ۴ معرفی شده‌اند.

جدول ۴- ارزیابی ناحیه ۴

ناحیه	دسته اقدام	عنوان برنامه/اقدام	مستند قانونی	مرجع ارزیابی*
IV توانمندسازهای کیفی	استقرار چرخه‌ی بهره‌وری	استقرار چرخه بهره‌وری در دستگاه‌های اجرایی بر اساس راهنمای اجرایی ماده ۵ قانون برنامه ششم توسعه	بند "الف" ماده (۵) قانون برنامه ششم توسعه جزء ۲ بند ج تبصره ۲۰ قانون بودجه ۱۴۰۰	سازمان ملی بهره‌وری ایران
	ساختار، رهبری و استراتژی	انجام حسابرسی عملیاتی در جهت افزایش صرفه اقتصادی، کارایی و اثر بخشی فعالیت شرکت و افزایش قابلیت اعتماد گزارش‌های مالی و تصمیم‌گیری نسبت به گزارش در مجمع عمومی	جزء ۱۲ بند ی تبصره ۲- قانون بودجه ۱۴۰۰	سازمان حسابرسی
	شفافیت و افشاء	ثبت و به‌روزرسانی اطلاعات شرکت‌های دولتی و مؤسسات تابعه و وابسته و اطلاعات مدیران، بودجه و صورتهای مالی و گزارشهای عملکردی در سامانه یکپارچه اطلاعات شرکت‌های دولتی و نهادهای عمومی غیردولتی	ماده ۲۹ قانون برنامه ششم توسعه کشور و جزء ۱ بند الف تبصره ۲۰ قانون بودجه ۱۴۰۰	وزارت امور اقتصادی و دارایی
		ثبت اطلاعات فردی و استخدامی و احکام کارگزینی یا قرارداد منعقدہ کارکنان رسمی، پیمانی و قرارداد کار معین (مشخص)، کارگری	جزء ۱-۱ بند ی تبصره ۲- قانون بودجه ۱۴۰۰	سازمان اداری و استخدامی کشور

کد: PX-PD-PI109-101-01	شیوه ارزیابی بهره‌وری شرکت‌های دولتی	 سازمان ملی بهره‌وری ایران NATIONAL PRODUCTIVITY ORGANIZATION OF I.R.IRAN
تاریخ تنظیم: ۱۴۰۱/۰۵/۰۱		

ناحیه	دسته اقدام	عنوان برنامه/اقدام	مستند قانونی	مرجع ارزیابی*
		و ... در سامانه پایگاه اطلاعات کارکنان نظام اداری (پاکنا)		
		ثبت اطلاعات نیروی انسانی و حقوق و مزایای ماهانه در سامانه‌های معین شده	جزء ۸ بند ۱ تبصره ۲- قانون بودجه ۱۴۰۰	سازمان اداری و استخدامی کشور
		رعایت تبصره (۳) ماده (۲۹) قانون برنامه ششم توسعه برای پرداخت حقوق و مزایای مدیران	جزء ۷ بند ۱ تبصره ۲- قانون بودجه ۱۴۰۰	سازمان اداری و استخدامی کشور
انضباط مالی		افشاء جزئیات خالص آثار کمی ناشی از قیمت‌های تکلیفی مطابق استانداردهای ابلاغی سازمان حسابرسی	جزء ۱ بند ۲ تبصره ۲- قانون بودجه ۱۴۰۰	سازمان حسابرسی
		اجرای بودجه ریزی مبتنی بر عملکرد	بند (پ) ماده ۷ برنامه ششم توسعه و بند الف تبصره ۱۹ قانون بودجه ۱۴۰۰	سازمان برنامه و بودجه کشور

۲-۶-۴- استقرار چرخه بهره‌وری

سازمان ملی بهره‌وری ایران «راهنمای اجرایی بند الف ماده ۵ قانون برنامه ششم توسعه» را تدوین و به دستگاه‌های اجرایی ابلاغ کرده که مدل معرفی شده در این راهنما، مبنای ارزیابی کیفیت استقرار این چرخه در شرکت‌های دولتی است. شرکت‌های دولتی در راستای سیاست‌های ارتقای بهره‌وری در بخش‌های اقتصادی که توسط دستگاه‌های اجرایی متولی امر در چارچوب راهنمای یادشده تهیه و به تصویب هیأت دولت رسیده است، مکلفند برنامه‌های ارتقای بهره‌وری خود را تصویب و اجرا کرده و گزارش پیشرفت آن را در چارچوب اجرایی مشخص به سازمان ملی بهره‌وری ایران ارائه نمایند.

۳- چارچوب امتیازدهی وضعیت بهره‌وری

مطابق با ماده ۱۳ آیین نامه اجرایی بند و تبصره ۱۸ قانون بودجه ۱۴۰۱، هدف این چارچوب تعیین سهم قابل تخصیص از سقف پاداش مصوب هیأت مدیره، مدیران ارشد شرکت‌های دولتی بوده و سقف پرداخت پاداش‌ها در شرکت‌های دولتی، تابع قوانین، مقررات و آیین‌نامه‌های ذیربط است. به بیان دیگر میزان پاداش هیأت مدیره و مدیران عامل به صورت ضربی از نتایج ارزیابی بهره‌وری خواهد بود که در پایان فرآیند، از طریق سازمان اداری و استخدامی کشور و سازمان برنامه و بودجه کشور به مجامع عمومی شرکت‌ها اعلام می‌شود.

کد: PX-PD-PI109-101-01	شیوه ارزیابی بهره‌وری شرکت‌های دولتی	 سازمان ملی بهره‌وری ایران NATIONAL PRODUCTIVITY ORGANIZATION OF I.R.IRAN
تاریخ تنظیم: ۱۴۰۱/۰۵/۰۱		

۳-۱- شیوه ارزیابی نواحی ۱، ۲ و ۳

در ارزیابی نواحی ۱ و ۲ در سال جاری، صرفاً تغییرات عملکرد شرکت‌ها نسبت به وضعیت دو سال گذشته خود (متوسط رشد دو سال گذشته) مورد توجه قرار گرفته و مقایسه‌ای بین شرکت‌های دولتی صورت نمی‌گیرد. در ناحیه ۳، علاوه بر رشد، سطح نماگر در مقایسه با شرکت پیشرو نیز مورد توجه قرار دارد. امتیاز هر شرکت در ارزیابی کمی به صورت میانگین حسابی امتیازات کسب شده در رشد انفرادی نماگرها محاسبه می‌شود. شیوه امتیازدهی رشد هر یک از نماگرهای کمی به شرح جدول ۵ است (امتیاز کامل -۱۰۰).
جدول ۵- شیوه امتیازدهی به نماگرهای کمی

رشد		سطح	
متوسط تغییرات نماگر در ۲ سال گذشته		وضعیت نسبت به شرکت پیشرو	
دامنه	امتیاز	دامنه	امتیاز
ناحیه ۱	بیش از ۱ درصد	۱۰۰	در سال جاری در نظر گرفته نمی‌شود.
	بین ۰ تا ۱ درصد	رشد×۱۰۰	
	منفی	۰	
ناحیه ۲	بیش از ۱ درصد	۱۰۰	در سال جاری در نظر گرفته نمی‌شود.
	بین ۰ تا ۱ درصد	رشد×۱۰۰	
	منفی	۰	
ناحیه ۳	بیش از ۱ درصد	۱۰۰	بیش از ۹۰ درصد پیشرو
	بین ۰ تا ۱ درصد	رشد×۱۰۰	بین ۷۵ تا ۹۰ درصد پیشرو
	منفی	۰	کمتر از ۷۵ درصد پیشرو

یادآوری ۹: دامنه‌های تعیین‌شده برای ارزیابی رشد و سطح عملکرد شرکت‌ها با توجه به شرایط اقتصاد کلان کشور و ماهیت شرکت‌ها در تعامل بین سازمان ملی بهره‌وری و وزارتخانه‌ی مربوطه قابل تعدیل و متناسب‌سازی است.

۳-۲- شیوه ارزیابی ناحیه ۴

در ناحیه‌ی چهارم، امتیاز شاخص‌های کیفی ارزیابی، در صورتی که نهاد متولی ارزیابی، آن را به صورت امتیاز اعلام نماید مشابه همان امتیاز و در بازه‌ی ۰ تا ۱۰۰ خواهد بود. در صورتی که ارزیابی بر اساس رعایت یا عدم رعایت باشد، امتیاز به ترتیب ۱۰۰ یا ۰ در نظر گرفته می‌شود.

جدول ۶- امتیازدهی به نماگرهای کیفی

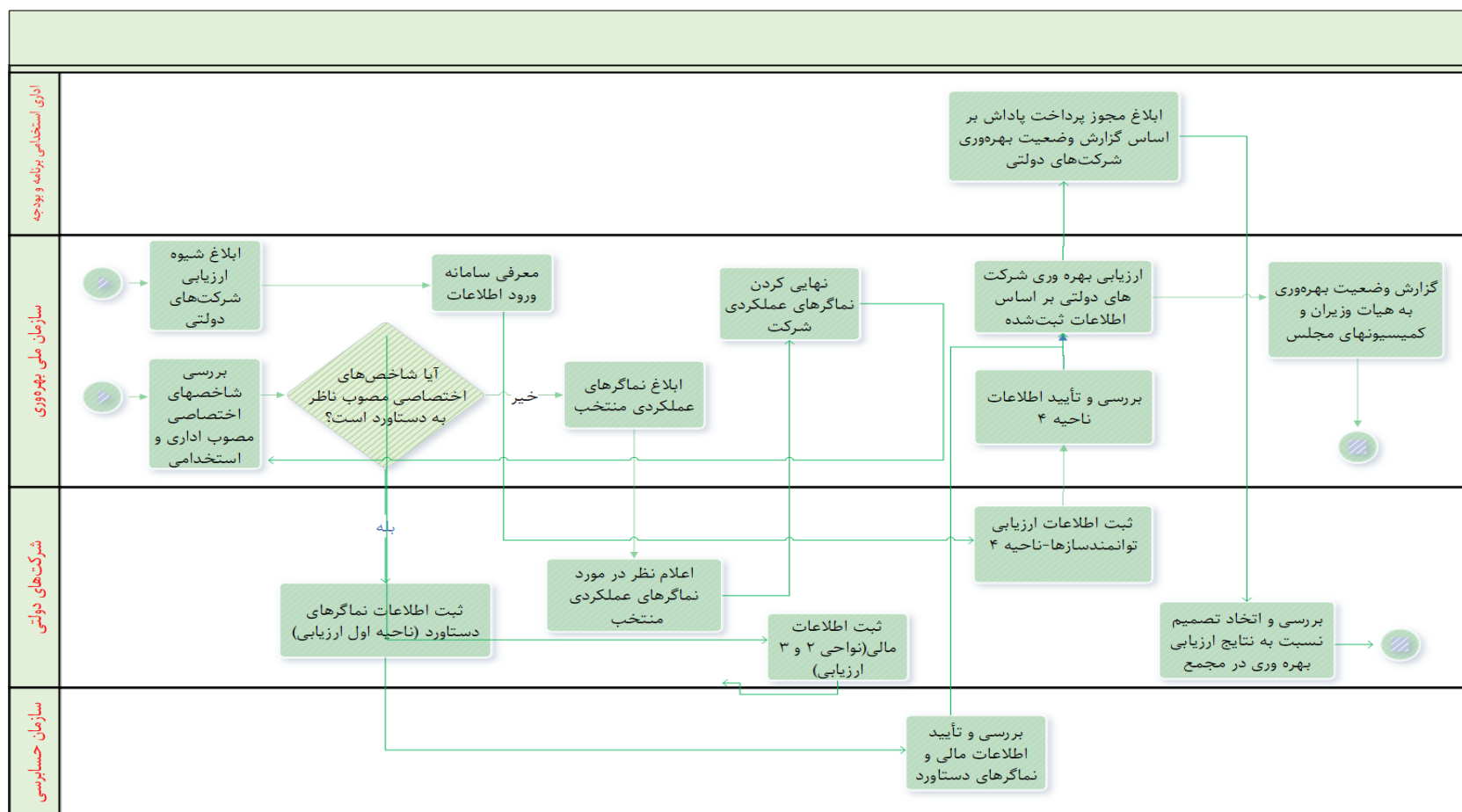
نوع ارزیابی	امتیاز
رعایت / عدم رعایت	رعایت = ۱۰۰ / عدم رعایت = ۰
بازه ارزیابی	تبدیل نمره ارزیابی به امتیاز در بازه ۰ تا ۱۰۰

یادآوری ۱۰: ارزیابی شرکت‌های مادر تخصصی در نواحی ۱ و ۳ بر اساس صورت مالی شرکت اصلی و در نواحی ۲ و ۴ بر اساس عملکرد و وضعیت کل گروه (مشمول بر شرکت اصلی و شرکت‌های تابعه) صورت می‌گیرد.

کد: PX-PD-PI109-101-01	شیوه ارزیابی بهره‌وری شرکت‌های دولتی	 سازمان ملی بهره‌وری ایران NATIONAL PRODUCTIVITY ORGANIZATION OF I.R.IRAN
تاریخ تنظیم: ۱۴۰۱/۰۵/۰۱		

۴- فرآیند ارزیابی

به منظور درک بهتر ترتیب فعالیت‌های مرتبط با ارزیابی عملکرد شرکت‌های دولتی، فرآیند کلی در قالب نمودار جریان به صورت شکل زیر نمایش داده شده است.



شکل ۳- نمودار جریان ارزیابی عملکرد شرکت‌های دولتی

کد: PX-PD-PI109-101-01	شیوه ارزیابی بهره‌وری شرکت‌های دولتی	 سازمان ملی بهره‌وری ایران NATIONAL PRODUCTIVITY ORGANIZATION OF I.R.IRAN
تاریخ تنظیم: ۱۴۰۱/۰۵/۰۱		

۱-۴- نقش‌ها و مسئولیت‌ها

به منظور آگاهی از زمان‌بندی فعالیت‌های ترسیم‌شده در نمودار جریان، کلیه اقدامات مربوط به ارزیابی بهره‌وری شرکت‌های دولتی به همراه ذکر دستگاه‌های مسئول و همکار و آخرین مهلت جهت انجام هر فعالیت در جدول زیر آورده شده است.

جدول ۷- اقدامات، مسئولیت‌ها و زمان‌بندی انجام فعالیت‌ها

اقدام	دستگاه مسئول	دستگاه همکار	آخرین مهلت	ملاحظات
معرفی درگاه ثبت اطلاعات مالی و عملکردی شرکت‌های دولتی	سازمان ملی بهره‌وری ایران	-	۱۴۰۱/۰۵/۳۱	با توجه به اجرایی نشدن ماده ۱۰ آیین نامه توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی (آماده نبودن درگاه ارزیابی بهره‌وری ذیل سامانه یکپارچه شرکت‌های دولتی) مطابق با تبصره ماده ۱۱ آیین‌نامه، سازمان مرجع جایگزین جهت ثبت اطلاعات مالی و عملکردی را معرفی می‌کند.
ابلاغ نماگرهای عملکردی منتخب	سازمان ملی بهره‌وری ایران	-	۱۴۰۱/۰۵/۱۸	این نماگرها صرفاً از میان شاخص‌های اختصاصی ارائه شده توسط سازمان اداری و استخدامی انتخاب شده است
اعلام نظر شرکت در مورد نماگرهای عملکردی منتخب	شرکت‌های دولتی	-	۱۴۰۱/۰۶/۰۱	شرکت می‌تواند نماگرهای جدیدی را که ناظر بر دستاورد هستند پیشنهاد دهد.
نهایی کردن نماگرهای عملکردی شرکت	سازمان ملی بهره‌وری ایران	- سازمان اداری و استخدامی کشور - شرکت‌های دولتی	۱۴۰۰/۰۶/۰۸	-
ثبت اطلاعات مالی و عملکردی برای ارزیابی وضعیت بهره‌وری از طریق درگاه ارزیابی	شرکت‌های دولتی	سازمان ملی بهره‌وری ایران	۱۴۰۱/۰۶/۱۵	ماده ۱۱ آیین نامه
ثبت نتایج اقدامات ارزیابی ناحیه ۴	شرکت‌های دولتی	-	۱۴۰۱/۰۶/۱۵	ماده ۱۱ آیین نامه
کنترل و تأیید اطلاعات لازم جهت ارزیابی ناحیه ۴	سازمان ملی بهره‌وری ایران	دستگاه‌های اجرایی ذیربط	۱۴۰۱/۰۶/۲۱	-

کد: PX-PD-PI109-101-01	شیوه ارزیابی بهره‌وری شرکت‌های دولتی	 سازمان ملی بهره‌وری ایران NATIONAL PRODUCTIVITY ORGANIZATION OF I.R.IRAN
تاریخ تنظیم: ۱۴۰۱/۰۵/۰۱		

اقدام	دستگاه مسئول	دستگاه همکار	آخرین مهلت	ملاحظات
کنترل و تأیید صحت اطلاعات واردشده در سامانه	سازمان حسابرسی	-	۱۴۰۱/۰۶/۲۱	ماده ۱۱ آیین نامه (منوط به انعقاد قرار داد میان شرکت دولتی و سازمان حسابرسی است)
ارزیابی بهره‌وری شرکت‌های دولتی بر اساس اطلاعات ثبت‌شده و ارسال گزارش به سازمان برنامه و بودجه کشور و سازمان اداری و استخدامی کشور	سازمان ملی بهره‌وری ایران	-	۱۴۰۱/۰۶/۳۱	ماده ۱۲ آیین نامه
اخذ تأییدیه پرداخت پاداش از سازمان اداری و استخدامی سازمان برنامه و بودجه	شرکت‌های دولتی	سازمان اداری و استخدامی سازمان برنامه و بودجه	پیش از پرداخت پاداش	ماده ۱۳ آیین نامه
نظارت بر پرداخت پاداش به هیأت مدیره، مدیران و کارکنان شرکت‌های دولتی	مجامع عمومی شرکت‌های دولتی	-	-	جزء ۲ بند و تبصره ۱۸ قانون بودجه ۱۴۰۱
تدوین و ارسال کارنامه بهره‌وری و گزارش نهایی تجمیعی وضعیت بهره‌وری شرکت‌ها به هیأت وزیران و کمیسیون‌های مجلس	سازمان ملی بهره‌وری سازمان برنامه و بودجه کشور	-	۱۴۰۱/۰۷/۱۵	ماده ۱۶ آیین نامه

یادآوری ۱۱: در صورتی که پایان سال مالی شرکت بر اساس اساسنامه تاریخی غیر از ۱۴۰۱/۱۲/۲۹ باشد، زمان‌بندی‌های مربوط به ارائه اطلاعات مالی، متناسب با آن تنظیم می‌شود.